PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

TRST, sreda, 29. avgusta 1945 - Leto I. štev. 91

Uredništvo in uprava, Piazza Carlo Goldoni št. 1-I
Telefon št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo. Poštnina plačana. Cena 2.- liri

Pomembne pridobitve zasedanja začasne Narodne skupščine

Razpravljanje o zakonskih predlogih. Izdani zakoni so v polni meri izraz hotenja naših ljudskih množic

Beograd, 28. Tanjug. — V začasni Narodni skupščini so razpravljali o predlogu zakona o kaznivih dejanjih proti državi. Ob tej priliki je minister za Črno goro Milovan Djilas analiziral zakonski predlog, po katerem se določajo zločinci, in dejal:

Zelo značilno je, da je manjšina izvedla iz tega zakona sklep, da volitve niso potrebne, če se uporabi ta zakon. Stvar je ravno obratna. S temi zakoni smo državljanom Jugoslavije zagotovili svobodo tiska, svobodo sodelovanja pri volitvah in kandidiranja, svobodo zborovanja, itd. Ta zakon pomeni olajšanje volitev in odstranitev škodljivih elementov, ki jih manjšina ne vidi in ki bi jim bilo sedaj po njihovem mnenju treba dovoliti amnestijo in reči: Vse to, kar se je doslej delalo, ne velja, lahko pričnete znova.

Doktrina osvobodilne vojne je zmagala

Govoreč o Grolovi kritiki našega gospodarstva, je minister Djilas dejal: Ko sem poslušal gospoda Grola, sem se spomnil nečesa, kar se nam je primerilo med vojno. Prosim gospoda Grola, naj mi oprosti in naj ne razume tega napačno in grobo.

Med vojno, ko je bil sovražnik močen, ko je navalil na nas s številnimi tanki in letalstvom so govorili nasprotni kmetje, ki so kolebali, ker so bili preslabi, da bi položaj pravilno ocenili, tako, kot nam je on govoril o vprašanju gospodarstva. Smatrali so nas za nenavadne ljudi, in v resnici je bilo ono, kar je napravilo jugoslovansko osvobodilno gibanje za normalnega človeka, za povprečno meščansko pamet nenormalno in noro. V resnici je bilo po mišljenju navadnega človeka noro, da bomo golih rok pregnali okupatorje in nemške divizije oborožene z oklepniki.

Vendar pa se je to pokazalo kot pravilno. Doktrina osvobodilne vojne je triumfirala. Ta doktrina je stala nad doktrinami onih, ki so bili zaslepljeni, ki so kolebali in ki niso verovali in ki so z nezaupanjem pristopali k stvari. To doktrino nadaljujemo v svoji gospodarski politiki. Zame je podobna današnja gospodarska politika v marsičem našim prvim političnim odredom, ki niso imeli dovolj orožja, ki so bili slabo oboroženi in ki se niso znali bojevati tako kot je treba. Naši mladi poveljniki niso vedeli, kako se je treba bojevati. Niso imeli dovolj orožja, pa vendar smo zmagali mi. Podobno je z parlamentarno manjšino; oni nimajo perspektive in vere.

Zločinov ne bomo pozabili

O pomenu istega zakona je govoril Moša Pijade. Poudaril je, da ne moremo pozabiti zločinov, ki so jih zagrešili okupatorji in njihovi nesramni petolizniki.

«Zahtevali so, naj ti zakonski predpisi veljajo le v bodoče, ne pa za čas okupacije. Na to vprašanje sem odgovoril takole. Ali je prav, da ustrelimo Keseroviča, Draži Mihajloviću pa odpustimo? To pomeni to in nič drugega. One, ki smo jih ujeli so likvidirani, Draži pa naj bi dali še volilno pravico!

Utrditev temeljev osvobodilnega gibanja in resnične demokracije

Govor podpredsednika jugoslovanske vlade Edvarda Kardelja

Nato je dobil besedo podpredsednik vlade Edvard Kardelj ki je govoril:

Tovariši narodni poslanci! Z zaključkom o sodiščih zaključuje začasna narodna skupščina pomembno pridobitev tega zasedanja. Z vrsto zakonov ki smo jih sprejeli, smo stvarno utrdili temelje našega gibanja in resnične ljudske demokracije. V kratkem času trajanja tega skupščinskega zasedanja smo sprejeli zakon o volilnih spiskih, ki je uredil osnove našega volilnega sistema. Vsa naša oblast je grajena na sistemu narodnih organov. Z ozirom na to je lahko spoznati, kako važno je dejstvo, da se z zakonom o volilnih spiskih urede prav temelji tega volilnega sistema.

Z zakonom o sodiščih smo postavili naše sodstvo na demokratično osnovo, izročili smo sodstvo v roke in pod kontrolo ljudstva, tako da bo naše sodstvo eden najtrdnejših temeljev demokratičnega reda v Jugoslaviji. Mislim, da smo z vsemi temi zakoni opravili ogromno delo, ki bo dajalo v celi etapi, lahko rečem epohi, pečat novi Jugoslaviji, njeni demokraciji, njeni izgraditvi.

Kaj je značilno za delo začasne narodne skupščine in zakone, ki jih je izdala? Mislim, da je za delo narodne skupščine in njene zakone predvsem značilno njihovo demokratično bistvo in oblika.

Bistvo naše demokracije, ki se je začela izgrajevati med narodno osvobodilno vojno v borbi proti okupatorju in njegovim pomagačem, izdajalcem in vsem protiljudskim silam, je v tem, da ni samo formalno in ne nosi samo zunanjih znakov, temveč da je stvarno, z globoko socialno vsebino. Naša nova demokracija ni bila doslej zapisana v mnogih pisanih zakonih, toda kljub temu pe globoko ljudska bolj kot v drugih deželah, ki se imenujejo demokratične. Ko dajemo tej ljudski demokraciji z našimi zakoni močnejši izraz, ji dajemo močnejšo formalno stran. Glavno v vsaki resnični demokraciji je, da prinasajo demokratični sistem zavestno osnovne ljudske množice, da pride lahko volja teh osnovnih množic vedno brez kakršnekoli omejitve do izraza. Da bi bilo mogoče to uresničiti, je potrebno da ima demokracija tudi moč, da pride volja ljudstva lahko do izraza.

Lažna demokracija

V preteklosti nase države je vladala lažna demokracija. Lažna je demokracija tudi v mnogih drugih deželah, tam, kjer sicer obstoja volilni sistem s kroglicami ali s čim podibnim, če obstaja poleg tega armada orožnikov, policajev, protiljudskih upravnih uradnikov, ki so od teh kroglic in od ljudstva, ki voli, popolnoma neodvisni. Lažna je demokracija, v kateri odloča korupcija, vplivi raznih finančnih in drugih protiljudskih klik v vrhovih strank, v političnih vrhovih, tam, kjer odloča denar o tem, kako bodo volili posamezni poslanci, kako bodo posamezni predsedniki, tajniki in stranke sestavljali programe svojim parlamentarnim krogom, itd.

To ni nikakšna demokracija, če je kmet ali delavec vsake 4 leta poklican, da vrže v zabojček kroglico, potem ga pa nihče več ne vpraša, kaj hoče, kaj želi, ali je zadovoljen s tem, kako se izvršuje tisto, na kar je mislil, ko je volil? (Ploskanje). Mislim, da prava demokracija ne pričenja s pisanimi zakoni, temveč z njimi prejenja. Prava demokracija pričenja z nečem drugim, s tem, da ustvarja realno silo, ki bo zagotovila, da se bo vsak demokratični, napisan zakon lahko tudi izvajal. (Ploskanje).

Tako so naši narodi začeli. Oni so začeli s tem, da so razrušili stari korumpirani protidemokratični protiljudski državni aparat. Oni niso v začetku rušili tega aparata morda po nekem načrtu.

Takrat, ko po naših vaseh na osvobojenem ozemlju ljudske množice niso obnavljale starih občin, temveč ko so ustvarile kot organe svoje oblasti narodne osvobodilne odbore, takrat se morda naše ljudstvo ni vedno zavedalo zgodovinske veličine te izpremembe. Naše množice so težile za tem, da enostavno ustvarijo take organe oblasti, ki jim bodo zavarovali zmago nad sovražnikom Naše množice so vedele, da stari državni aparat ne more omogočiti te zmage, vedele so, da more biti stari aparat samo ovira tej zmagi, da more biti ovira zgraditvi ljudske demokracije. Zaradi tega ni nihče niti pomislil na to, da bi vzpostavil stare občine, okrajne glavarje, orožniške postaje itd. Zato so enotno v vsej deželi, Jugoslaviji, naše ljudske množice spontano prešle k narodno osvobodilnim odborom kot novi obliki svoje ljudske oblasti. Od takrat se je postopoma ustvarjal novi državni aparat. On ni nov samo po ljudeh, samo po tem, ker so v tem državnem aparatu ljudje zrasli neposredno iz ljudstva, zrasli neposredno iz boja, ker so do včeraj nikjer znani delavci, kmetje in intelektualci, prišli na vodilna mesta.

Ljudstvo je gradilo demokratične oblike po svoji vezti

Ta aparat je nov i po obliki i po sestavi. Zakonodajna oblast se prinas ni nepremostljivo ločila od izvršne oblasti. Tisti, ki voli, istočasno tudi nadzoruje, in celo izvaja te zakone, ki so jih izglasovali njegovi izvoljeni zastopniki v narodnih predstavniskih telesih. To je zgodovinska, velika sprememba v graditvi naše demokracije. Zdi se mi, da te izpremembe naši tovariši iz skupščinske manjšine ne pojmujejo, ali je nočejo pojmovati, in zato z nezaupanjem pristopajo k tem narodnim oblastem, zato niso sposobni, oceniti uspehov, katere je naša narodna oblast pokazala v teh letih. Nikakor nočem trditi, da je demokratična oblika brezpomemben element pri izgraditvi demokracije. Eno brez drugega, to je vsebina brez oblike in obratno, ne more biti.

Toda naše ljudske množice niso vprasale za nobene stare zakone ko so začele graditi nove demokratične oblike. One so gradile nove demokratične oblike iz svoje zavesti, iz svojih čustev, iz svojih želja, iz svojega prepričanja, da je mogoče in da je treba ustvariti drugačno življenje v Jugoslaviji za delovne množice, človeka vredno življenje. Tako je začela naša demokracija rasti. Ona je od vsega začetka zagotovila da ne more nihče spraviti v nevarnost demokratične volje ljudstva. Ta volja razpolaga danes s takimi stvarnimi silami, da je nihče ne more omejiti in tudi ne ovirati. Zato je pri nas nastala iz narodno osvobodilne vojske nova jugoslovanska armada. Zato je od spodaj zrastel kader naših častnikov, podčastnikov in naših voditeljev. Zato so nase ljudske množice zgradile nov upravni aparat. Zato so v narodno osvobodilni vojni rasli novi sodniki, narodni sodniki, ki so v vsakem pogledu boljše razumeli pravice ljudstva, kakor velika večina starih sodnikov z vsakovrstni fakultetno izobrazbo. Zato je naše ljudstvo zgradilo nov sistem v medsebojni povezanosti organov narodne oblasti.

Danes moremo reči: V glavnem je tak sistem izgraditve naše narodne oblasti dovršen Danes imamo povsod v Jugoslaviji ves sistem narodnih organov oblasti od spodaj do vrha.

V veliki večini naših pokrajin in oblasti so bili narodni osvobodilni odbor izvoljeni s tajnim glasovanjem. V nekaterih pokrajinah in oblasteh narodno osvobodilni odbori še niso bili izvoljeni s tajnim glasovanjem, toda so izšli iz boja ljudstva, iz onega neposrednega demokratičnega poleta ljudstva v samem začetku. Zato tudi tem narodno osvobodilnim odborom ne more danes nihče odrekati, da nimajo pravice svojega obstoja in da nimajo pravice govoriti v imenu ljudstva.

Zato moremo danes reči, da smo do tega zasedanja dovršili to prvo stopnjo graditve narodne oblasti, da danes obstoji moč demokracije, ki more zagotoviti, da bo vsak napisani zakon v resnici izvršen.

Sedaj se pričenja naša druga naloga, takorekoč druga stopnja v zgraditvi nase narodne oblasti, da dvignemo na visjo stopnjo, da popravljamo in usposobimo ta sistem za čimboljše delo, da z zakonodajo katero bomo ustvarili v tej naši osrednji Začasni narodni skupščini in v federalnih narodnih skupščinah, razvijemo tudi formalno stran demokracije, da zagotovimo močnejše nadzorstvo ljudstva od spodaj nad organi oblasti in da zagotovimo močnejšo kontrolo dela nižjih organov oblasti s strani višjih organov oblasti, da s pomočjo takega sistema postopne in čim hitrejše ureditve našega demokratičnega reda pospešeno popravljamo napake in pomanjkljivosti, ki se pojavljajo v naši narodni oblasti da iz naše narodne oblasti izločimo tiste posameznike, ki so se vrinili v organe narodne oblasti, izkoriščajoč nemirne čase, da bi tam ovirali, da bi škodovali našim ljudskim oblastem. Vse to je sedaj naloga naših zakonodajnih organov, naloga naših nižjih vodečih organov narodne oblasti, to je danes naloga vsakega iskrenega in poštenega sina našega naroda.

Mislim, da je prav sedaj zaradi tega stališča to naše sedanje zakonodajno delo ogromnega pomena in nam bo dalo nov polet v demokratični zgraditvi naše narodne oblasti, kakršnega do sedaj še ni bilo. Manjšina v tej naši skupščini more dvomiti v to, toda prepričan sem, da naše ljudske množice, s temi demokratičnimi zakoni v rokah, dobro pojmujejo demokratično bistvo našega dela. Imam vtis, da skupščinska manjšina ni razumela bistvene načelne razlike med današnjimi organi narodne oblasti in organi oblasti v preteklosti. Mislim, da je skupščinska manjšina enostavno zmešala bistvo z obliko in resnico z navideznostjo. Skupščinska manjšina vidi tlačenje demokracije, kjer je prava demokracija, kjer je jamstvo, da se bo mogla demokracija razvijati in vidi, nasprotno, demokracijo tam, kjer se v resnici začenja njeno tlačenje in ogrožavanje demokracije. (Odobravanje). Skupščinska manjšina ima nezaupanje nasproti našim narodnim oblastem, ona vnaprej izraža nezaupanje glede izvrševanja zakonov. Medtem pa skupščinska manjšina niti glede enega zakona ni dala niti enega načelnega protidokaza. Iz tistega načelnega nezaupanja pa je mogoče dobiti vtis, da si manjšina želi stari aparat. Nočem, razume se, reči, da ona zavestno želi Petra Živkoviča in šestojanuarski aparat, toda želi stari sistem aparata, iz katerega bi se čez leto, dve ali tri, morda pa tudi po nekaj mesecih neizogibno izrodil nov Pera Živkovič v še mnogo slabsi obliki, kakor je bil stari. (Ploskanje).

Potemtakem je stvar v tem da se skupščinska opozicija protivi naporom za izgraditev ljudske oblasti prav v trenutku, ko te narodne oblasti izvršujejo največje napore in največji korak naprej pri nadaljnji izgraditvi demokracije v tej deželi. To pomeni v praksi objektivno, da skupščinska opozicija v svojem nerazumevanju sedanjega položaja in trenutka ovira zgraditev te demokracije, če to namerava ali ne namerava. (Ploskanje).

Druga značilnost tega dela naše skupščine je hitrost, s katero je naša skupščina izvršila to ogromno delo. Nobena skupščina v Jugoslaviji ni nikdar niti približno s tako hitrostjo delala, kakor je to delala ta naša skupščina. Mislim, da bi za celo vrsto teh izredno važnih zakonov, katere smo sedaj sprejeli, bili potrebni v stari Jugoslaviji, tisti predšestojanuarski in tisti pred «Obznano» meseci in leta skupščinskega dela, da ne govorim, razumljivo, o vsebini teh zakonov. To pomeni, da je enotnost naših narodov danes tako močna, da je mogoča taka hitrost. To pomeni nadalje, da so vsa ta vprašanja, katera smo sedaj postavljali v skupščini, tako blizu zavesti naših ljudskih množic, da ne zahtevajo dolgih diskusij. Težnje naših ljudskih množic so danes tako enotne, da se ljudje že po petih ali desetih besedah, razume se ljudje, ki so resnicoljubni in zares želijo dobro svojemu narodu, da se ti ljudje po nekaj besedah znajdejo na istih položajih. Mislim, da je taka hitrost dela svojstvena samo velikim dobam v zgodovini narodov.

Zgodovinski prelom naših narodov

Naši narodi v resnici preživljajo danes zgodovinski prelom in zato iz globine naših ljudskih množic vre neizčrpna ustvarjalna sila, ki prihaja do izraza na vseh področjih našega narodnega življenja. Izraz te ustvarjalne sile, ki izvira iz globine ljudstva, so tudi ti naši zakoni in vsa naša zakonodaja. Ta zakonodaja ni program za naše narode, ona v resnici daje samo obliko živi in zavestni volji naših ljudskih množic, daje samo obliko ustvarjalnemu delu naših narodov. Če ustvarjamo zakone, ki formulirajo, ki dajejo danes obliko temu, kar ljudstvo v praksi dela in za čemer gre, mislim, da pride v polni meri do izraza suverenost ljudstva. Zato moramo danes s ponosom reči, da je naša zakonodaja v popolni skladnosti s tem, kar naše ljudske množice ustvarjajo, za čemer te naše ljudske množice stremijo.

Tretja značilnost delovanja skupščine je oblika pri tem delu, ali še boljše rečeno, stil delovanja narodne skupščine. Prej so smatrali skupščine v Jugoslaviji več ali manj kot oder, na katerem so se znašla druga proti drugemu odposlanstva raznih strank. Zato so te skupščine postajale odri za strankarsko prelisičenje. Zato so v teh skupščinah v veliki večini, ne trdim, da vsi, toda na vsak način tisti, ki so v preteklosti dajali ton narodnim skupščinam, govoril in reševali ta vprašanja skoz naočnike svojih strank. Zato je bila diskusija največkrat nenačelna, daleč od pravih koristi širokih ljudskih množic. Naša skupščina in diskusija v njej se močno razlikuje od njih. Ona je bila v glavnem načelna. Ona se je v glavnem držala v resnici tistih vprašanj, ki predstavljajo glavno skrb naših ljudskih množic. Diskusija je govorila o koristih naših ljudskih množic. Govorila je o bistvu zgraditve naše države, organov ljudske oblasti in gospodarskega ter drugega življenja naših narodov.

Z majhnimi izjemami so poslanci v tej skupščini takorekoč pozabljali, da so pripadniki ene ali druge stranke. Vedeli so, da skupščina ni oder za strankarske prepire, temveč da je to dom, kjer je dolžnost vsakega poslanca, ne glede na njegovo strankarsko in politično pripadnost, da misli samo na svoj narod in njegove prave koristi in da misli na zavarovanje pravega demokratičnega reda, če je v resnici demokrat. (Burno odobravanje).

Nek govornik iz opozicije je včeraj ali predvčerajšnjem govoril o neki «vaši stranki», ki po njegovem mnenju obstoja tukaj v skupščini. V tej njegovi formulaciji se vidi vsa globoka razlika med nami in manjšino glede razumevanja nalog, ki so danes pred nami. V resnici je sestavljena omenjena «naša stranka» iz številnih strank. Ne samo to, temveč je sestavljena tako imenovana «naša stranka» iz določenih nasprotujočih si mnenj o nekih vprašanjih, ki danes niso važna. Toda v teh klopeh je «ta stranka» v resnici ustvarila popolno enotnost. Zakaj? Zato ker je ogromna vecina teh poslancev v resnici mislila samo na koristi ljudstva in demokracije in se je zaradi tega danes postavila na eno enotno stališče glede nalog, ki so pred nami. (Ploskanje).

Polet demokracije

V dobi takih težav, s kakršnimi imamo danes opraviti, ko ljudstvo nima vsakdanjega kruha, ko so pred nami vsemi naloge za zagotovitev vsakdanjega kruha našim ljudskim množicam, za zagotovitev premoga in drv za zimo, v tej dobi ni težko določiti, kateri so ti glavni cilji, ki morejo združiti demokratične sile, če so one zares take. Če kdo v taki dobi izhaja z drugega stališča in ne s tega, potem to pomeni, da je to stališče subjektivno, tudi vezano z nekimi interesi, ki niso interesi ljudskih množic, pa je potem naravno, da taki ljudje gledajo na tiste, ki mislijo drugače, tako, kakor sem prej govoril, z nezaupanjem. Zanje so oni drugi na vsak način «vaša stranka», da jim je to težnja po «enostrankarskem sistemu». Ako pa gre medtem za enotno gledanje na pereča vprašanja sedanjosti, to ni «enostrankarski sistem».

Tudi opozicija je skupaj z nami glasovala za nekatere zakone, glede drugih zakonov pa, kakor sem prej rekel, opozicija ni mogla najti nekih bistvenih protidokazov. To pomeni, da je polet demokracije v naši deželi tako močan, da je nadzorstvo naših ljudskih množic nad političnimi vrhovi tako močno, da včasih to nadzorstvo in ta pritisk ljudskih množic od spodaj potegneta tudi opozicijo v ta demokratični tok. (Ploskanje).

Sodeč po stališču, katero je naša skupščinska opozicija zavzela glede vprašanj političnih zakonov, mislim, da bi bilo popolnoma naravno, da bi glasovala tudi proti zakonu o agrarni reformi. To, da ni glasovala proti zakonu o agrarni reformi, je dokaz, da oni vedo, kakšna je demokratična volja naših ljudskih množic in da glede tega občutljivega vprašanja poslušajo to voljo, medtem ko mislijo, da jim glede drugih vprašanj te volje ni treba poslušati (Ploskanje).

Zavarovanje demokratičnega reda

Mislim, da se bodo po tem zasedanju Začasne narodne skupščine naše ljudske množice še bolj okleni le svoje narodne oblasti, da se bodo po tem zasedanju še bolj zbrale okrog nje. Mislim, da bo naša Narodna skupščina na svojih prihodnjih zasedanjih še bolj enotna, kakor je danes in da bo opozicija, o kateri ne dvomim, da na številna vprašanja gleda prav tako kakor gledamo mi, da bo ta opozicija na prihodnjih zasedanjih nam bližja, kakor je danes. Toda z druge strani je sedaj na naših ljudskih množicah, da presodijo, ali je bilo sedanje delovanje opozicije za nje koristno ali škodljivo, pravilno ali napačno. Naša skupščinska večina je s svojim praktičnim delom do sedaj pokazala, kaj hoče. Ona je s tem zakonom znova jasno in popolnoma določno povedala, kaj zahteva v imenu svojega naroda. Skupščinska manjšina je s svojim negativnim stališčem obsodila to tvorno delo večine, ki predstavlja samo nadaljnje razvijanje demokratičnih pridobitev, in mislim, da je na ta način tudi ona popolnoma jasno povedala širokim ljudskim množicam, kaj hoče.

Mirne vesti moremo iti pred ljudstvo in pokazati na razliko, ki je med skupščinsko večino in skupščinsko manjšino. Mislim, da more biti to zasedanje Narodne skupščine zadovoljno z uspehi svojega dela, zadovoljno i po obliki i po vsebini svojega dela.

Prepričan sem, da so z vsem, kar je izvršilo tretje zasedanje skupščine, ustvarjeni dolgotrajni temelji za zgraditev naše države in zgraditev naše demokracije in da se na podlagi tega našim narodom še bolj jasno kažejo svetle perspektive lepšega življenja. Razumljivo je, da naše delo še zdaleka ni dokončano. Daleč sem od tega, da bi trdil, da so ti naši zakoni, katere smo sprejeli, že idealni in da ne potrebujejo nobenih popravk. Samo po sebi umevno se bomo v prihodnjosti še vračali k tem zakonom. Vzporedno z notranjim razvojem naše dežele, vzporedno s tem koliko se bo demokracija vedno bolj krepila, ostanki fašizma in izdaje po postajali vedno slabši in slabši, vzporedno s tem se bo poglabljala in razširjala naša demokracija.

Morda se bomo takrat vračali k tem zakonom, katere smo danes sprejeli, in morda bodo številne paragrafe drugače formulirali. Mislim, da je naloga resničnega demokratičnega parlamenta v tem času bila prav v tem, da zavaruje demokratični red v naši deželi, da zavaruje njegov neoviran razvoj pred vsakim poskusom fašističnih in profašističnih reakcionarnih sil, ki ga poskušajo rušiti in izpodkopavati ter ponovno vreči deželo v prepad notranjih sporov in novih katastrof. Če je naloga parlamenta taka, potem moremo reči, da je je to zasedanje v polni meri izpolnilo (Burno in dolgotrajno ploskanje).

Ameriško-jugoslovansko prijateljstvo

Beograd, 28. Tanjug. — Newyorški radio poroča, da se je v nizu manifestacij, ki so izražale simpatije za Jugoslavijo, včeraj vršila še ena takšna prireditev, ob priliki katere se je manifestiralo ameriško-jugoslovansko prijateljstvo.

V New Yorku se je vršil banket na čast udeležencem 15. ameriške letalske skupine, na katerem je bilo navzočih veliko število oseb. Jugoslovanski veleposlanik, g. Stanoje Simić je imel govor, v katerem je izjavil priznanje ameriškemu letalstvu za pomoč, ki jo je izkazalo Jugoslaviji v času vojne. Na banketu je navzoče pozdravil predsednik newyorške občine La Guardia.

Protest italijanskih protifašistk

Rim, 28. Tanjug. - Dopisnik Tanjuga iz Rima poroča, da sta ženski protifašistični društvi, UDI in CIF, izdali resolucijo, s katero protestirata proti množičnemu odpuščanju žena iz državnih in zasebnih podjetij, ter zahtevata, naj se ne dela razlike med moškimi in ženskimi delavci.

Ustaške razbojnike blagoslavljajo

Rim, 28. Tanjug. — Dopisnik Tanjuga poroča: List «Unità» prinaša dopis Riccarda Longone o ustaših v mestu Formo, v pokrajini Marche.

Ustaši žive sicer v koncentracijskem taborišču pri Fermu, imajo pa popolno svobodo in najlepše življenje, ki si ga je možno predstavljati samo na letovišču. Poveljnik taborišča je nek angleški častnik, ki je v vsakem pogledu na uslugo «ujetim» gostom in njihovim družinam. Tudi tamkajšnji škof skrbi za ustaše ter jih je že večkrat obiskal, pohvalil in blagoslovil.

Ustaši prihajajo in odhajajo iz taborišča podnevi in ponoči, kadarkoli si zažele. Pretežno večino časa preživljajo v italijanskih plemenitaških hišah v družbi poljskih in italijanskih plemičev. General Fiocca je stvoril vojno organizacijo, grof Lorenzo Manzini iz Milana pa plačuje in ščiti ustaške razbojnike. Zarotniški sestanki se vrše v vili grofa Carla Vinci, medtem ko se grofica Rossatti v Italiji sprehaja po mestu in okolici s svojimi ustaškimi in poljskimi prijatelji.

Repatriacija Jugoslovanov iz severne Italije

Rim, 28. Tanjug. — Dopisnik Tanjuga iz Rima poroča, da je urad za repatriacijo Jugoslovanov v Milanu organiziral repatriacijo Jugoslovanov iz severne Italije. Dne 14. avgusta dopoldne je odpotoval iz zbiralne postaje v Milanu prvi transport, sestoječ iz 130 Jugoslovanov iz vseh krajev. Repatriirani so tudi rojaki iz Slovenskega Primorja. Transport je krenil proti Trstu, odkoder ga bodo odpravile naše oblasti dalje v domovino.

V severni Italiji se nahaja še okrog 10.000 Jugoslovanov, ki čakajo na čimprejšnjo vrnitev v domovino. Repatriacija, ki se je pričela po dolgih pripravah naših predstavnikov, bo potekala dalje brez vseh ovir.

Nezadovoljstvo angleškega tiska zaradi ukinitve zakona o posojilu in zakupu

London, 28. Tanjug. — Kakor poroča Reuter, se bo jutrišnje časopisje, v glavnem pečalo o ukinitvi zakona o posojilu in zakupu.

List «Daily Herald», glasilo laburistične stranke, objavlja na naslovni strani članek z naslovom «Če pogajanja ne bodo imela uspeha, bo Anglija vrnila udarec». Članek pravi, da bodo storjeni «učinkoviti protiukrepi», med katerimi bo predvsem močen izvoz in nakup zven-dolarskega področja. «To», piše politični dopisnik lista, «bi moglo imeti resen vpliv na zaposlenost v ZDA». Časopis poudarja, da brez ozira na izid predstoječih pogajanj med Ameriko in Veliko Britanijo «predstavlja še vedno bistveni problem izravnavanje ogromnega povečanja proizvodnje na otokih. Vprašanje je, kako bomo mogli plačati ves naš uvoz hrane in sirovin» piše list.

Konzervativni list «Daily Mail», katerega politični dopisnik pravi, da je ta akcija predsednika Trumana izzvala veliko zaprepaščenje v Downing Streetu, piše v uvodnem članku sledeče: «Tako postopanje Amerike izgleda na prvi pogled prav kočljivo. Mi verjamemo, da je to vprašanje strokovnjakov. Ameriško ljudstvo je bilo vedno velikodušno in človečansko, in predno ga podvržemo prenagli kritiki, moramo vendar počakati in videti, kakšni predlogi se bodo pojavili na diskusijah v Washingtonu».

Liberalni list «News Chronicle» poudarja potrebo, «nagle vzpostavitve gospodarskih in finančnih odnosov med Velike Britanije in Združenimi državami Amerike». Dostavlja pa sledeče: «Tudi, če bo premagana prehodna kriza, se bomo morali vendar zavedati dejstva, da nam je ukinitev zakona o posojilu in zakupu pokazala resničnost ekonomskega in finančnega položaja Velike Britanije».

Zavezniške čete so se izkrcale na Japonskem

London, 28. VZN. — Zavezniške čete so se izkrcale na Japonskem in zavezniške vojne ladje so zaplule v tokijski zaliv.

Okrog 150 pionirskih in tehničnih ameriških vojakov je tvorilo prvo izkrcevalno skupino. Včeraj zjutraj so pristali na letališču Askobi, kakih 30 km od Tokia. Oni so predstraža, sestavljena iz 48 letal, ki so pripeljala čete v Askobi, da bi izboljšale letališče, organizirale zveze in izvedle druge priprave, potrebne za prihod generala Mac Arthurja, ki bo prišel v četrtek s prvimi kontingenti glavnine čet, pripeljanih z letali in z ladjami. Tri štirimotorna letala so opremljena s posebnimi radijskimi posadkami.

Križarka «San Diego» je vodila skupino desetih ameriških vojnih ladij naravnost v Tokio Ameriška zasedbena pehota se je pripeljala s prevozno ladjo in je zasedla tri majhne otoke pred pomorskim oporiščem Okasaka. Neko poročilo pravi, da se je ameriško ladjevje zasidralo kakih 300 metrov od te pomorske luke.

V Rangoonu so načelniki angleškega in japonskega glavnega stana podpisali sporazum o predaji Burme.

«Associated Press» poroča, da je japonski poveljnik Pennanga, ki obvlada vhod v Singapor, prejel povelje, da odpotuje z angleškim pomorskim oficirjem za pripravo predaje.

Sovjetsko vojno poročilo

Moskva, 28. Tass. — Operativno poročilo sovinformbiroja za 28. avgust:

Dne 28. avgusta so čete druge Daljnovzhodne fronte dovršile čiščenje vsega južnega dela otoka Sahalina.

Južno od Kamcatke so cete te fronte po skupnih operacijah z lanjami pacifiske mornarice zasedle v južni skupini Kurilskega otočja otoke Shinshiri (Sinritu), Urup, Turup (Etorofu).

Dne 27. avgusta se je preko 36.000 japonskih vojakov in oficirjev predalo našim četam.

Na ostalih odsekih fronte ni bilo bistvenih sprememb.

Nadaljuje se sprejemanje predaje japonskih čet in formacij.

Prihod kitajske komunistične delegacije v Čungking

Čungking, 28. VZN. — Mao-Tse-Tung, vodja kitajskih komunistov, in generalmajor Patrick J. Hurley, ameriski poslanik na Kitajskem, sta danes prišla v Čungking z glavnega stana kitajskih komunistov v Yenanu. Spremljala sta ju dva visoka komunistična častnika iz Yenana. Radijska postaja v Yenanu poroča, da je komunistični voditelj Mao-Tse-Tung pripravljen skleniti sporazum s Čankajškom ter da želi, da se sestavi demokratična koalicijska vlada na Kitajskem.

Priznanje junaški diviziji „Italia"

Rim, 28. Tanjug. — Vestnik narodne združitve italijanskih partizanov «Voce partigiana» prinaša kratko zgodovino divizije «Italia», ki se je hrabro borila v Jugoslaviji v vrstah Jugoslovanske armade. List poudarja, da so italijanske borce povsod v Jugoslaviji prisrčno sprejemali in da so jim ob vsaki priliki izrazili priznanje za njihovo borbo, posebno pa ob priliki osvobojenja Zagreba, kjer so jih navdušeno pozdravljali.

Irving Sanders obiskal Korčulo

Korčula, 28. Tanjug. — V svrho spoznanja poljedelskih razmer je Irving Sanders, referent za poljedelstvo v veleposlaništvu Združenih ameriških držav v Beogradu, obiskal Korčulo. V razgovoru z našim dopisnikom je Irving Sanders izjavil: «Vaše poljedelstvo je uničeno, toda čutim vaše ustvarjalno silo in vašo prisotnost, to so tiste lastnosti, ki ste jih pokazali v tej veliki vojni za svobodo in demokracijo. Ko se bom vrnil v domovino, bom pripovedoval o vas in vaši gigantski borbi v vojni in miru.» Iz Korčule je Sanders odpotoval na polotok Pelješec.

Harriman pri Stalinu

Moskva, 28. Tass. — Predsednik sveta ljudskih komisarjev ZSSR, generalisim Stalin je sprejel veleposlanika Združenih držav Amerike Harrimana.

Ljudski komisar za zunanje zadeve ZSSR Molotov je bil prisoten.

Sovjetsko in rumunsko veleposlaništvo

Moskva, 28. Tass. — Ob priliki obnovitve sovjetsko-rumunskih diplomatičnih stikov je bil med vladami Sovjetske zveze in Rumunije sklenjen dogovor, po katerem se spremenita sovjetsko in rumunsko poslaništvo v veleposlaništvi in poslanika te hdveh držav bosta dobila naslov veleposlanika.

Parrijeva Italija vzor demokracije

Svoj čas je italijanska vlada izdala dekret (nazvan dekret Gullo) za razdelitev jesenskih pridelkov. Gre tu za številno kategorijo kmečkih delavcev, zlasti južne Italije in Sicilije, kjer vladajo fevdalne in poljfevdalne razmere.

Ta dekret, ki predstavlja kompromisno rešitev med zahtevami kolonov in veleposestniškimi gospodarji, je naletel na odpor veleposestnikov, ki nočejo ničesar popustiti od svojih privilegijev.

Kaj je vlada ukrenila, da bi se dekret izvajal? Do danes še ničesar; nekaj pač, toda o tem pozneje.

Ker vlada nima niti toliko moči, da bi dosegla spoštovanje in izvajanje svojih lastnih zakonov, je sicilijanska delavska zbornica na lastno pobudo stavila zvezi veleposestnikov sledeče predloge za pogajanja:

1. Popolno izvedbo dekreta za razdelitev jesenskih pridelkov in točno pojasnitev vsebine dekreta; 2. zgraditev primernih kolonskih hiš in 3. dodelitev kolonu 60% pridelka.

Veleposestniška organizacija je odbila predloge zastopnikov kmečkih delavcev, češ, da zahteva izvedba dekreta predhodno preučitev pokrajinskih razmer. Sicilijanski kmečki delavci (kolonі), ki nimajo časa za preučevanje, (preučevati pomeni v tem slučaju ogoljufati kolone za njihove pravice), so proglasili splošno stavko.

Čim je bila stavka proglašena, se je Parrijeva vlada predramila. Red mora biti. Ne spodobi se, da bi navadni kmečki delavci motili prebavo gospoda prefekta izven uradnih ur in v tolikem številu! Zato je «upravni» organ ukazal zastražiti dohode v mesto. Ker kmetje niso hoteli odnehati, je moral gospod prefekt le sprejeti delegacijo, ki mu je iznesla zahteve kmečkih delavcev. Gospod prefekt je poslušal in si zapisal zahteve. Delegacija je odšla.

Veleposestniki so se oddahnili, gospod prefekt je napisal poročilo, šef policije je dobil pohvalo, kmetje so se vrnili v gospodarjeve bajte, 60% pridelka njihovega dela je obviselo v zraku: pa ti prihajajo nepoklicani in ti trdijo, da v Parrijevi Italiji ni demokracije!

V novi Jugoslaviji mora biti zemlja v rokah kmetov, ki jo obdelujejo

V zvezi z razpravo o osnutku zakona o agrarni reformi, o katerem smo poročali včeraj, objavljamo danes še govor ministra za poljedelstvo dr. Vase Čubrilovića:

Tovariši narodni poslanci! Iz diskusije teh dveh dni je razvidno, da je Začasna narodna skupščina soglasna v tem, da je potrebno z radikalno agrarno reformo popraviti stoletne krivice v vprašanju naše zemljiške posesti. Ne bom se spuščal v podrobno razpravljanje tega problema, toda kot minister za poljedelstvo sem dolžan podčrtati dva do tri osnovna dejstva v tem vprašanju. Vsi veste, da je agrarno vprašanje stoletja gibalo nase kmečke množice. To vprašanje je tvorilo bistvo vseh velikih gibanj v naši deželi vse do današnjih dni. Stara Jugoslavija je od 1918. pa do 1941. leta poskušala rešiti ta problem. Ne bom zašel v razlaganje vzrokov, zakaj ga ni končno rešila. Ugitovil bom samo dejstvo, da čeprav je z agrarno reformo v stari Jugoslaviji dobilo 600 tisoč kmečkih družin zemljo, vendar agrarni problem v Jugoslaviji ni bil rešen. Če dobro pogledamo statistiko, vidimo, da agrarna reforma pri nas ni bila rešena, ko je stara država 1941. leta propadla. Zato ni čudno, da je bila ena izmed prvih točk programa narodno osvobodilnega gibanja ta, da je treba z novo agrarno reformo dokončno izvesti načelo, da pripada zemlja tistemu, ki jo obdeluje. Tovariši, mi smo to načelo sprejeli v tem zakonskem predlogu. Trudili smo se, da ga izvedemo popolnoma objektivno. Stojimo na stališču, da mora v novi Jugoslaviji biti zemlja v rokah kmetov, ki na tej zemlji delajo. Zato smo predložili, da se odvzame zemlja vsem tistim, ki so si jo pridobili zato, da bi z njo špekulirali ter jo izkoriščali kot kapital in sredstvo za izkoriščanje slabotnejših oseb, da se odvzame zemlja tistim ki si jo imeli, a je niso sami obdelovali, ker stojimo na stališču, da ni mogoče opravičiti izkoriščanja delovne sile v poljedelstvu. Dalje smo se trudili, da najdemo za to rešitev, ne da bi žalili kompromisne rešitve, ki so se postavljale iz humanih in socialnih razlogov. Odvzeli smo zemljo tistim, ki jo sami ne obdelujejo Toda, ako je ta zemlja iz zadroge, se vrne nazaj družini, ki se bavi s poljedelstvom. Odvzeli smo zemljo cerkvam in samostanom in smo jim pustili samo del, kolikor smo smatrali, da zadostuje za izvrševanje njihovih nalog. Iz fonda, ki smo ga na ta način dobili, smo zgradili načrt, da se ta zemlja razdeli kmetom, ki nimajo zemlje, ali imajo malo zemlje. Del zemlje fašistov v Vojvodini smo določili za naše borce. Zastopali smo stališče, ki ga je podčrtal tov. Tomič: V Jugoslaviji se ne daje zemlja kot nagrada borcem, temveč kot sredstvo za preživljanje tistemu, ki se hoče na njej nastaniti in jo obdelovati. Nihče ne bo dobil niti pednja zemlje, če se ne bo obvezal, da bo to zemljo sam kopal, obdeloval in zasejal. Ti so osnovna načela pri reševanju agrarne reforme.

Ob priliki diskusije je bilo več ugovorov. Nočem se spuščati v razpravo z Dudom Bošković, Njegov način razlaganja in njegova koncepcija problemov je tako zastarela nasproti tistemu kar potrebujemo v tej državi, da o tem ni mogoče razpravljati. Samo eno bi pripomnil. Zavračam obtožbo, češ, da organi kmetijske službe v Vojvodini niso to spomlad storili svoje dolžnosti. Treba je bilo videti kraje, preko katerih je šla fronta, videti zapuščene na stotisoče oralov zemlje, opustošene po nemških fašistih in videti tiste silne napore, katere je vložilo vse vojvodinsko ljudstvo skupaj z vsemi voditelji kmetijske službe, da bi se ta zemlja obdelala in videti dosežene uspehe, da bi se potem mogel oceniti veliki pomen naporov ki so bili pri tem izvršeni. Prav tako odklanjam ugovore glede upravljanja posestev Ni dvoma, da so bile zlorabe in tatvine. Na tisoče fašističnih his je bilo zapuščenih, naselbine, v katerih so živeli nemški fašisti, so ostale zapuščene. Aparat se je šele gradil in ni dvoma, da so bile tako pri nas, kakor povsod v vsaki veliki prelomni dobi, ko se en narod izseljuje, druvi pa čele naseljuje, mogoče, da je bilo samovladje in zloraba. Vendar pa se je državni aparat trudil, da se stvari popravijo. Kmetijski aparat, ki upravlja posestva, je izvršil za sedaj popis, iz tega izbral stvari, da bi mogle biti rezervni sklad. Eno od osnovnih načel pri reševanju agrarnega vprašanja je, da vsaka agrarna reforma izziva motnje pri proizvajanju. Čim hitrejše in čim odločnejše se zato izvrši menjava lastništva, tem preje se bodo umirile razmere in bo zemlja pravilneje obdelana. Trudili se bomo, da bo to jesen in spomladi 1946. leta po možnosti izvršena agrarna reforma in razdelitev zemlje agrarnim interesentom in kolonistom na fašističnih posestvih. Aparat, katerega smo izdelali v vsej deželi, posebno v zapuščenih vojvodinskih krajih to pomlad, bo ostal še naprej. Prevzeti mora nase obveznost obdelave zemlje. Ko bodo pripeljali koloniste v fašistične vasi, bodo našli tam njive že posejane s pšenico, dobili bodo pomoč pri spravljanju koruze, dobili bodo vse potrebno orodje in stroje za obdelavo zemlje. Upamo, da ne samo ne bomo izzvali velike motnje v kmetijski proizvodnji, temveč da bomo to izrabili kot osnovo za povečanje kmetijske proizvodnje v dveh ali treh letih. Po letu 1918. so nam govorili, da bodo mala posestva na razdeljenih velikih posestvih uničila kmetijsko proizvodnjo v naših severnih pokrajinah Stara agrarna reforma je dokazala, da to ni točno in bo to dokazala tudi nova agrarna reforma Omenil bi se vprašanje, katero je sprožil tov. Nemec glede najmanjše površine posestva, katero pustimo onim, ki se ne bavijo s kmetijstvom On predlaga 1 do 3 ha namesto 3 do 5 ha. O tem vprašanju smo mnogo razpravljali in prišli do zaključka, da v primeru, če sprejmemo načelo dodelitve zemlje ljudem, katerim kmetijska proizvodnja ni glavni poklic, zemljiška posest ne bo izkoriščanje tuje delovne sile, da ne smemo preprečiti mestnim ljudem, ki ljubijo kmetijstvo ali ljudem, katerim je to spomin na otroška leta, da na majhnem posestvu ustvarijo vzgledno gospodarstvo, da ne izgubijo zveze z zemljo, da ne izgubijo zveze s svojim rojsnim krajem. Bili smo mnenja, da naj bo najmanjša površina takega majhnega posestva 3 do 5 ha. Ni dvoma da bodo primeri, kakrsne tovariš Nemec najde v nekih slovenskih pokrajinah, v katerih bo tak način reševanja posegel v interese malih kmetov, da pa je to relativno tako malo nasproti temu osnovnemu namenu, da se ohrani zveza med vasjo in mestom z dodeljevanjem majhnih posestev, da smo smatrali, da mora ostati v načelu 3 do 5 ha. Iz naših izjav in komentarjev naše javnosti ob priliki objave načrta zakona je jasno razvidno, da so vsi jugoslovanski narodi, vse pokrajine, opozicija in Ljudska fronta v tej skupščini edini v tem, da taka agrarna reforma, kakor je predlagana, služi koristim države, socialno političnim težnjam naših kmečkih množic in gospodarskim koristim vseh ljudskih slojev.

Močni Enotni sindikati so najuspešnejša zaščita interesov delovnih množic

Zadnje dni je bila cela vrsta konferenc poljedelskih delavcev in malih posestnikov. Na teh konferencah so se jasno pokazale težnje kmečkega ljudstva, da bi se združilo in uvrstilo med prvoborilce za pravice delovnega ljudstva, to je med delavski razred.

Dolga stoletja, posebno pa še v zadnjih 25 letih fašizma, so bile razbite in pogažene vse težnje ljudstva po zbližanju.

Danes pa, ko je dolga in krvava borba, v kateri so skupno umirali kmečki sinovi in sinovi iz vrst velikega delavskega razreda, za nami, je nastalo to edinstvo, to zbližanje, ki je osnovni pogoj za boljšo bodočnost vsega delovnega ljudstva.

Če pogledamo v zgodovino gibanj delovnega ljudstva, vidimo, da je bil vsak tak poskus zbližanja že v kali zadušen, potolčen in onemogočen. Kapitalistični izžemalni sistem se je prav dobro zavedal, da bi združitev kmečkega in delovnega človeka pomenilo nujno zahtevo za izboljšanje življenja delovnega ljudstva in bi tako kapitalistom zmanjšalo mastne dobičke.

Tak srednjeveški izkoriščevalni sistem še obstaja na naši zemlji, in to kljub temu, da je za nami tudi borba za socialne pravice dolovnega ljudstva. Furlanski in briški kmetje so še na isti ali podobni stopnji, na kateri so živeli njih predniki v srednjem veku, v času vitezov in grofov. Še danes je tam v veljavi sistem nečloveškega izkoriščanja delavskih množic.

Na prve zahteve Enotnih sindikatov za izboljšanje življenjskih pogojev našega kmeta, je nek odgovorni zavezniški funkcionar odgovoril, da sedanji delavski pogoji obstajajo že dvesto let in da ljudstvo stvari tudi sedaj ne bo preobrnilo. To seveda ni točno! Oficir gotovo ne pozna moči delovnega ljudstva! Že leta 1920 so kriminski kmetje dosegli zboljšanje življenjskih pogojev, in sicer, ko so sklenili kolektivno pogodbo med zastopniki kolonata. Fašizem je zopet pognal kmečko ljudstvo na isto stopnjo, na kateri je bilo za časa tlačanstva.

Danes je potrebno, da ti kmečki delavci ne dobe samo istih pravic in pogojev, katere so imeli leta 1920, ampak da se njih pravice in delovni pogoji izboljšajo, in sicer tako, kakor zahteva spomenica kriminskih kmetov, predložena Pokrajinskemu odboru Enotnih sindikatov delavcev in nameščencev, in tako kot so Enotni sindikati te zahteve predložili zaveznički vojaški upravi.

Iz številnih konferenc, ki so bile v zadnjem času po celem Krasu, v krajih samega Trsta, na Goriškem, v tržiškem okraju in v zvhodni Furlaniji, je razvidno, da se naš kmet točno zaveda, kdo ščiti njegove pravice in interese in tudi kdo so tisti, ki skušajo z vsemi silami razbiti enotnost vsega delovnega razreda v svojo korist.

Naš kmet se je branil v dobi fašizma, stopiti v fašistične sindikate, ker je videl v teh le vodje izkoriščanja ter igro imperialistične politike fašističnega režima. Dejansko mu ni sindikalna organizacija prinašala nobenega izboljšanja življenjskih pogojev.

Naše temeljne naloge morajo biti zato sledeče:

Združitev vseh sil delovnega ljudstva v enotno, mogočno organizacijo Enotnih snidikatov. Napraviti ta korak združitve delovnih množic tovarn in mesta z mogočnim blokom kmečkega ljudstva. Vsak naš kmet mora razumeti nujnost strnitve v vrste delovnega ljudstva in se zato uvrstiti v vrste Enotnih sindikatov, resničnega predstavnika naše pokrajine.

Voditi odločno borbo proti tistim, ki skušajo razbijati enotnost italijanskega in slovenskega delovnega ljudstva, proti tistim, ki skušajo ravno s cepljenjem sindikatov pripeljati ljudske množice na isto stopnjo suženjstva in krivic, kakor je bilo, predno smo začeli našo osvobodilno borbo.

To so pogoji, brez katerih si ne moremo predstavljati uspešnega dela in tudi ne pravilne rešitve kmečkega vprašanja, ki zahteva nujne rešitve.

IZ SOVJETSKE ZVEZE

Beli premog

Moskva, Tass. — Po planjavah Sovjetske zveze teče na tisoče velikih in malih vodnih tokov. Sovjetska dežela poseduje ogromne rezerve belega premoga. V ravnih področjih znaša, kakor računajo, energija malih vodnih tokov 15-20 milijonov kw. Pred letom 1917. ti viri energije skoraj niso bili izrabljeni. Šele pod sovjetsko vlado se je pričelo graditi hidroelektrične centrale na številnih vodotokih. Volhov in Svir na severu, Dnjeper v Ukrajini, visoko Volgo v osrednji Rusiji in številne vodotoke v Uralu, v severnem Kavkazu, Transkavkaziji, Osrednji Aziji in Sibiriji so med vojno zajezili.

Mogočne turbine so začele dajati narodnemu gospodarstvu milijone kw energije. Mnoge električne vodne centrale so v zapadnih provincah fašisti barbarsko razrušili. Te centrale so danes obnovljene in prvorojenec sovjetske elektrifikacije, Volhovska električna vodna postaja, že deluje s polnim predvojnim obratom.

Hkrati z graditvami velikih hidroenergijskih del se je pričela razvijati obnova malih električnih postaj na malih vodotokih. Te postaje so zgradili kolhozniki na lasten račun in službo potrebam njihove poljedelske proizvodnjo in vsakdanjega življenja.

Glavni načini produkcije, kakor na primer mlačev, peka kruha, molženja krav, striženje ovc itd., so že elektrificirani v mnogih kolhozih. Elektrika razsvetljuje hiše kolhoznikov, kmečkih državljanov, trgovine, itd. Kolhoziške centrale niso velike, imajo 15-20 kw, a popolnoma zadovoljujejo potrebe kolhoznikov. Nekateri kolhozi so zgrajeni v zvezi električnimi centralami na temelju sodelovanja.

Primeri takšnih kooperacij so na primer v okrožju Ribnov v pokrajini Rjazan. Letošnjo jesen bo zgrajena velika medkolhozna električna centrala na Oki z zmogljivostjo 700 kw. Gradijo 43 kolhozov. 250 km električnih kabljev bo dovajalo energijo vsem vasem okrožja. Gonila bo 57 mlinov, 42 kolhozov se je bo posluževalo pri mlačvi; 5 tisoč kolhozniških kmetij, 41 šol, 55 kulturnih domov, številne bolnice, itd., bodo prijemale električno razsvetljavo od te centrale.

Tovarne in delavnice, ki stoje v bližini, uživajo sosedščino električnih kolhozniških vodnih postaj. V pokrajini Sverdlov, kjer je bilo sklenjeno, da se letos elektrificira 1000 kolhozov, je 144 podjetij zaradi svoje sosedščine vasem v veliko pomoč. Inženerji so izdelali model vodne turbine, ki z največjo učinkovitostjo izrablja vodno silo in more biti zaradi preproste sestave izdelana v kakršnikoli vaški delavnici. Leta 1945. so dobila gradbena dela malih električnih central razmah, kakršnega še ni bilo. V Kazastanu gradijo 150 električnih vodnih postaj, v Uzbekiskanski republiki 300, itd.

Odlok sovjetske vlade predvideva letos v ZSSR 1600 novih električnih vodnih central. Velika večina bo pričela delovati pred koncem leta brez ozira na število termocentral, ki izrabljajo krajevno gorivo.

Odlikovane pilotke

Moskva, Tass. — Prezidij Vrhovnega Sovjeta ZSSR je podelil naslov «Junaka Sovjetske Zveze» trem pilotkam, gardnemu poročniku Galini Dzunkovskaji, Antonini Zubkovi in Mariji Dolini. Marija Dolina je Ukrajinka. Leta 1938. je dovršila letalsko šolo. V prvih mesecih vojne se je podala na fronto, kjer se je spoznala z Antonijo Zubkovo in Galino Džunkovskajo. V oktobru leta 1941. je Zubkova, ki je študirala na moskovski univerzi na oddelku za mehaniko in matematiko, stopila v letalsko šolo. Tu je tudi študirala Galina Džunkovskaja, prejšnja slušateljica moskovskega letalskega instituta.

Mlade pilotke so začele svojo vojaško službo na fronti, s tem da so iz zraka napadale nemške utrdbe in vojaške objekte, branile Stalingrad, in se borile nad Kubansko dolino in Orelom. Letalo Džunkovskaje je dvakrat zajel požar v zraku, toda njej se je posrečilo, da ga je pripeljala nazaj na letališče. V zračnih bojih je ona sestrelila dve nemški letali «Focke-Wulf-190». Čim bolj proti zapadu so napredovale sovjetske armade, tem večja je postajala spretnost teh pilotk. Sodelovale so pri osvoboditvi Belorusije in njihove bombe so padale na vzhodno Prusijo in Koenigsberg. Galina Džunkovskaja je izvršila 62 bojnih poletov in odvrgla na sovražnika 39 ton bomb. Odlikovana je bila z redi «Rdeče Zvezde», «Rdečega praporja» in z medalijo za «obrambo Stalingrada». Gardni poročnik Antonija Zubkova je v 56 poletih vrgla na sovražnika 50 ton bomb in je bila odlikovana z redom «Rdečega praporja» in «Rdeče zvezde». Marija Dolina je napravila 63 poletov in njeno vojaško udejstvovanje je označeno z dvema odlikovanjima: «Rdečega praporja» in z medaljo za «Obrambo Stalingrada».

Sedaj se junakinje Sovjetske Zveze izpolnjujejo v svoji letalski spretnosti.

Mi ne bomo klonili

Dne 23. t. m. ob 10. uri je imel okrajni zaveznički guverner v Svetem (Komenski okraj) zelo buren razgovor s predstavniki tamkajšnjega ljudstva.

Ko je prečital odlok o postavljanju predsednikov, o občinah, itd. je po vsej sobi kar zavrelo in vsi so hoteli govoriti. Obrazi so kar zažareli od jeze. Dolgo se razburjenje ni moglo poleči, in šele, ko je guverner pozval zborovalce k disciplini in predlagal, da se pogovore bolj mirno, je nastala tišina. Dejal je: «To ni nobena ukinitev oblasti in mi vas ne bomo prisilili k ničemer. Ako vi ne marate občine, pa naj ostane okraj. Nismo prišli, da bi vam postavili predsednika, temveč da bi od vas slišali, koga želite, da bi ga potem mi imenovali. In pa, da namesto štirinajstih, referentov postavimo od vas predlaganih 8 svetovalcev.

Spet je vse zavrelo. Neka tovarišica je vstala, razložila guverneriu pomen in pridobitve naše borbe ter poudarila, da ne bomo upoštevali nobene druge kot samo od ljudstva na demokratičen način izvoljene oblasti.

Skoraj tri ure je trajala ogorčena debata. Naše ljudstvo ni hotelo priznati diktature. Ni prišlo sem barantati za odbore, temveč povedati samo svojo voljo. Končno se je guverner izgovoril, da on ni noben diktator, temveč vojak, in da dela tako po ukazu višjih. Tedaj mu je nekdo hitro odgovoril: «Torej, kaj nas tu silite z neko stvarjo, ko vidite, da ne pridete nikamor! Povejte nadrejenim naše želje! Mi tega ne bomo nikoli sprejeli. Mi poznamo samo demokracijo!».

V nadaljnji debati so mu prikazali še krivice, ki jih delajo zavezniki na okupiranem ozemlju, ko postavljajo stare fašiste na odgovorna mesta. Za to poslednje so mu postregli z dobro znanimi dokazi.

Dalje so mu pokazali pisma, obrazce in razna pravila v italijanskem jeziku, ki jih še vedno pošiljajo z raznih uradov, in našteli posamezne primere o zapostavljanju slovenskega jezika.

Ko je guverner uvidel, da ničesar ne opravi, se je začel pripravljati na odhod in obljubil, da bo o vsem poročal nadrejenemu forumu, dasi ne more zagotoviti, da bo njihovim željam ustreženo.

Dejali so mu še, da so fašisti po prvi svetovni vojni natančno tako kot zdaj zavezniki, začeli uvajati svoj režim.

Ko je odhajal, so naši pribili: Mi ne bomo klonili!

Pozdravili so ga s pozdravom: Smrt fašizmu! in vzkliki maršalu Titu, Stalinu ter zapeli «Hej Slovani».

Sklenili so poslati zavezniški vojaški upravi protest, kar se je tudi zgodilo. Podpisali so ga vsi navzoči in zaključili z besedami: Mi ne bomo klonili!

Ljudstvo svoji vojski

Mladina iz Ročinja in Lozic je v enem tednu izdelala dve krasni zastavi: jugoslovansko in slovensko.

Dne 23. avgusta je mladina odpotovala v Novo vas na Krasu, kjer se nahaja 3. bataljon odreda Jugoslovanske armade. Ob 8. uri zvečer se je izvršila slovesna izročitev obeh zastav naši vojski. Tajnica ZMS je v pozdravnem govoru odločno poudarila nezlomljivo voljo vsega ljudstva v Kanalskem okraju in Soški dolini, da se podre demarkacijska črta, ki jo je ustvarila tuja reakcija in da se vsi pridružijo srečni Titovi Jugoslaviji. Kljub tej demarkacijski črti je ljudstvo to stran in onostran trdno povezano in odločeno, da vztraja na poti, ki jo je začelo, Ljubezen in zvestobo do svoje vojske so ohranili in kot dokaz ji je mladina prinesla zastavi, v kateri je položila mnogo truda. Mladina in ljudstvo zahtevata ob svetovnem miru, da se narodu, ki je toliko žrtvoval za borbo proti fašizmu, popravijo krivice, ki so se mu zgodile.

Komisar bataljona, ki je prejel obe zastavi, je slovesno obljubil, da bodo tudi oni storili svojo dolžnost in ne bodo pustili, da bi to ljudstvo, ki je ustvarilo takšno vojsko in se tudi samo neustrašeno borilo, padlo zopet v krempije tuje reakcije. Svoj govor je končal z besedami:

Obljubljamo vam, da vam bomo stali ob strani dobler se ne bodo uresničile želje nas vseh: živeti v Titovi Jugoslaviji. S temi zastavami bomo prikorakali v Trst in Gorico, pa tudi v sleherno gorsko vasico.

Nato je sledil miting z izbranimi deklamacijami in igrami iz narodno osvobodilne borbe.

Prošnje za ponovni sprejem v službo

Spodaj imenovane osebe so zaprosile Komisijo za čiščenje, da bi bile ponovno sprejete na delo: Arciuola Antonio, Cebron Alberto, Curri Nicola, Danisio Vincenzo, Del CiCelo Salvatore, Franchin Mario, Giordano Tommaso, Guerin Francesco, Gustelin Mario, Lega Maria, Le Balle Giuseppe, Perla Salvatore, Raciti Giuseppe, Rebula Giovanni, Sauli Mario, Sirace Michela, Sperini Francesco, Valdrè Giulio, Valdrè Umberto, Velpe Marcantonio, vsi pri pošti in telegrafu; Gietto Arturo, Creci Gastone, Caffieri Umberto, Busù Angelo, Fragiacomo Giovanni, pri Istituto Ass. Malattia Lavoratori; Carefoli pri E.I.A.R.; Linardi Tommaso pri Esattoria Comunale; Benetti Virgilio pri Cooperative Operaie; Illini Ugo pri Cassa di Risparmio, Trieste.

Prošnjo z imeni objavljamo na podlagi določil XIII. sekcije splošnega ukaza, št. 7, z dne 11. julija 1945., ki ga je izdala ZVU.

Kdor hoče protestirati proti prošnji za ponovni sprejem na delo, mora prijaviti svoje pripombe, verodostojno, na urad komisije, Trst, via Nizza, št. 16 (justična palača), v sedmih dneh od dne objave tega akta.

Koncert v gledališču „Verdi"

Jutri, v četrtek ob 19.30 bo v gledališču «Verdi» koncert pod vodstvom Carla Zecchia in s sodelovanjem pianista Velta Vaita. Na sporedu so skladbe Schuberta: «Rosamunda» (uvertura), dalje Mozart: koncert v C-duru, št. 21, za klavir in orkester; Schumann: IV. sinfonija v D-molu, Opus 120, in uvertura iz Webrovega «Oberona».

Pevski zbor Prosvetnega društva v Rojanu

Po dolgih letih se zopet oglaša naša slovenska pesem. Tudi v Rojanu že deluje pevski zbor. Toda pevcev in pevk je v primeri s številom članstva društva vse premalo.

Pozivamo zato vse Rojančane, ljubitelje naše slovenske pesmi, da pristopijo k pevskemu zboru!

Vpisovanje je vsak dan od 18. do 19. ure, ob nedeljah od 11. do 12. ure v društvenih prostorih (bivši Ricreatorio), ul. Solitro 10.

Za otroke padlih partizanov

Antifašistke iz Rocola darujejo 1000 lir za otroke padlih partizanov namesto cvetja pevskemu zboru «Srečko Kosovel».

Popravek

25. t. m. smo objavili v rubriki «Od Triglava do Jadrana» članek z naslovom Dolenje. V članku se nam je vrinila neljuba pomota. Poročali smo, da so zavezniške oblasti ob vzpostavitvi starega sistema fašistične občine imenovale za predsednika fašista Shtigoja. Pravilno ime fašista je Spekonja, kar naj čitatelji popravijo.

Od Triglava do Jadrana

Naše šolstvo

Po vsem okrožju se vrste priprave za bližajoče se, novo šolsko leto. V teku so namestitve učiteljstva. Manjka še 18 učiteljev. Po vseh okrajih so pripravljalni tečaji za sprejem v srednje šole in večerni tečaji. V sežanskem okraju je 7 pripravljalnih tečajev, katere posečа preko 200 dijakov. V nabrežinskem okraju je 6 tečajev, v tržiškem pa 3. Enako v miljskem.

V vsem okrožju je doslej 12 večernih tečajev. Zanimanje zanje je zelo veliko in bo naloga okrožnega prosvetnega odseka, da jih čimprej otvori tudi po vaseh, kjer jih doslej še ni.

Delavko zborovanje na Opčinah

Dne 24. t. m. je bilo na Opčinah splošno delavsko zborovanje, ki je sledilo trem predhodnim zborovanjem, katerih namen je bila priprava za izvolitev «Okrajnega odbora Enotnih sindikatov» na Opčinah. V ta namen so okoliške vasi poslale svoje zastopnike v nov odbor delavcev in nameščencev.

Na zborovanju so bili zastopani delavci iz Opčin, Bazovice, Trebč, Padrič, Gropade, Proseka in Kontovelja. Zborovanje je otvoril tov. Maldan, stari borec za delavske pravice in član Krajevnega odbora OF za Opčine. Tajnik Pokrajinskega odbora Enotnih sindikatov za Trst in Primorje, tov. Vojmir je podal referat, v katerem je orisal razmere med delavstvom tovarn v mestu in med kmečkimi množicami.

Na koncu je pristavil: «Kakor smo se dosledno borili za pravice delavca v tovarnah, da bi imel boljše gmotne življenjske pogoje, tako bomo ostali dosledni pri zahtevah, da se našemu kmečkemu ljudstvu dajo tiste osnovne pravice, ki mu jih je fašizem odvzel.»

Na tem zborovanju so delavci izvolili svoj odbor, v katerem je zavzel mesto predsednika tov. Kralj Gustelj poleg 7 članov odbora.

Občni zbor kulturnega društva v Padričah

V sredo, 29. t. m. ob 21. uri, bo v prostorih gostilne Grgič občni zbor za obnovitev kulturno-prosvetnega društva «Slovan», ki je bilo ustanovljeno leta 1898. in je delovalo do razpustitve po ukazu državne oblasti leta 1926.

Vabljeni so vsi vaščani in ljubitelji kulture.

Novo društvo goriških rokodelcev

Ker so bile vse prejšnje rokodelske sindikalne organizacije razpuščene, je nastala potreba po ustanovitvi novega društva goriških rokodelcev, ki naj brani interese rokodelskih ustanov.

13. avgusta je skupina naprednih rokodelcev ustanovila novo organizacijo. Društvo rokodelcev goriške pokrajine. Organizacija je svobodna, neodvisna, nepolitična in prostovoljna, to se pravi, da se ji lahko pridružijo prostovoljno tudi vsi trgovci na drobno in manjši podjetniki.

Organizacija je izključno nepolitičnega značaja in spoštuje vsa stremljenja in narodnosti. Namen ima braniti samo interese vseh stanov, za katere je ustanovljena in pospeševati tehnični in gospodarski razvoj. Nadalje zastopati te stanove pred kakršnokoli upravo in oblastjo in določevati svoje predstavnike v podjetjih in družbah, ki nameravajo ustanoviti ali zahtevajo določitev tega predstavništva. Razen tega zastopati vse ustanove in posamezna podjetja na gospodarskem, pravnem in socialnem polju.

Društvo sprejema prijave na svojem sedežu v Gorici, ulica Rismondo 3-I. Pri vpisu mora vsak član prispevati enkraten znesek 100 lir.

Ustanovni občni zbor Prosvetnega društva v Sežani

Pripravljalni odbor za obnovitev prosvetnega društva v Sežani sklicuje ustanovni občni zbor za soboto, 1. septembra ob 9. zvečer v lokalih okrajne kuhinje.

Vabljeni so, da se zbora polnoštevilno udeležijo vsi člani nekdanjih društev, ter vsi tisti, ki bi radi sodelovali.

Razdelitev tobaka

Gorica. — Okrajni odsek za prehrano javlja, da se bo danes 29. avgusta razdeljeval tobak. Vsaka oseba bo dobila 20 gr. Ta razdelitev velja za četrti teden t. m. Omenjena količina se bo dvignila na listek, št. 4, tobačne nakaznice za mesec avgust.

KROMBERK

Tudi v naši vasi smo pričeli z obnovo občinske ceste. Z udarniškim delom so moški in ženske v dveh dneh popravili preko 3 kilometre ceste, ki že leta ni bila popravljena.

AFZ in mladina posvečujo veliko pažnjo nabiranju sadja in zelenjave za naše ranjene borce v goriški bolnici. Tudi pionirčki so se udeležili nabiralne akcije. Odločili so se za nabiranje bezgovine, ki bo služila ranjenim partizanom za čaj. Tudi precej čebule so naprosili pri dobrih gospodinjah.

Pomagajo tudi pri nabiralnih akcijah za mestne aktiviste. Pionirčki, mladina in odrasli vaščani čutijo, da so aktivisti na strani ljudstva in da bodo tudi ostali, ker so to dokazali v štiriletni borbi.

V načrtu imajo tudi ustanovitev čitalnice.

Obvestilo

Pozivamo vse one, ki so kaj pretrpeli v moralnem ali materialnem pogledu v času fašizma in nemške okupacije (umori in telesne poškodbe, omejitve osebne svobode, prisilna mobilizacija, posilstvo, ali oskrumba, težka nečastna dejanja, poškodba imovine), da to prijavijo do dne 10-9 t. l. okrajnemu referentu za ugotovitev vojnih zločinov v Gorici, Via delle Monache, st. 144, I. nadstr. (stopnišče z dvorišča). V slučaju umora ali odsotnosti žrtve napravijo prijavo sorodniki ali znanci.

VELIKO POLJE

V nedeljo, 25. t. m., je priredila mladina dobrodošlico svojim domačim, bivšim internirancem, ki so se vrnili domov iz Nemčije.

Spored prireditve je bil zelo pester, saj je obsegal kar 11 dobro izbranih točk, deklamacije, recitacije, pesmi, skeč in govore.

Vsa prireditev je bila čisto domača, v resnici prav iskreni izraz ljudske duše. Zato je žela največji uspeh in je zadovoljila vse navzoče.

Prireditve, oziroma govori so spomnili Velikopoljance na potrebo elektrifikacije in poprave ceste, za kar se doslej ni nihče brigal.

Velikopoljanci so sklenili, da bodo ta dva problema kmalu rešili s skupnim požrtvovalnim delom.

Naznanilo

Miting na Repentabru priredi 2. septembra t. l. šolska mladina. Vabljeni so vsi ljubitelji mladine in zavedni Slovani. Ples, prosta zabava v obilju. Prikazovali bomo živo sliko dachauskega taborišča. Prostovoljni prispevki.

PODSABOTIN

V Podsabotinu so imeli lepo slovesnost. Vsa vas se je zbrala v dveh šole, ki je bila zelo lepo okrašena. Mladenke so zapele pesmico, nato je tovarišica iz okrožnega odbora v nekaj besedah pojasnila politični položaj. Nato je z besedami priznanja izročila tovarišici Angelci iz naše vasi red hrabrosti v znak priznanja za njeno hrabrost v borbah. Tovarišica Angelca je sprejela odlikovanje in iz njenih skromnih besed smo razumeli, da ni nikoli pričakovala takega priznanja. Vsi smo ji na tihem čestitali. Nato so zopet zadonele pesmi.

JAMLJE

Dne 19. t. m. je mladina skupno s pionirji priredila v Jamljah v nabrežinskem okraju miting, katerega se je udeležilo okrog 2000 prebivalcev vseh okoliških vasi. Mitinga so se udeležili tudi tov. iz III. bataljona odreda jugoslovanske armade za Slovensko Primorje, Trst, in Istro. Mladina jim je ob tej priliki podarila jugoslovansko in sovjetsko zastavo, za kateri se jim je bataljon prisrčno zahvalil.

S tem je tudi mladina nabrežinskega okraja pokazala svojo ljubezen do vojske, ki jo je osvobodila.

Otvoritev knjigarne na Reki

Reka, 27. Tanjug. — Včeraj so v prisotnosti predstavnikov vojaških in civilnih oblasti otvorili istrsko knjigarno na Reki. Po letih bo hrvaška knjiga na Reki zopet dostopna. Razen tega bodo v trgovini na razpolago tudi italijanske knjige in knjige v drugih jezikih.

Gino Faraguna, predsednik italijanske zveze v Istri, je poudaril, da je ta skromna slovenost dokaz plodovitega dela in sodelovanja Hrvatov in Italijanov v Istri.

Poizvedbe

POČKAR CVETA iz Razgur, okraj Vipava, rojena 12.2.1925., odpeljana 25.11.1944. v Coroneo v Trst, 25. 1. 45. je bila odpeljana v Nemčijo, zadnja vest iz Glaskute, taborišče Pilstunel 14.2.45. — Vouk Milena, Razguri pri Stjaku, okraj Vipava.

SABEC ANTON, roj. 21.9.1925. v Rakitniku, partizan v 1. četi 5. bat. III. SNOB Gradnikove brigade XXXI. div, IX. korpusa. Zadnja vest iz Vranega 15.9.1943. — Sabec, Rakitnik 21, Postojna, Trst.

† Dne 4. t. m. je po težki bolezni preminul v vojaški bolnici v Sibeniku naš ljubljeni edini sin in brat

ZRINKO ŠUMAN,

star 34 let, borec v Titovem bataljonu v Afriki.

Maša zadušnica bo darovana v torek, 4. septembra ob 7.30 v Skedenjski cerkvi.

Skedenj, 28. avg. 1945.

Žalujoči: oče MIHAEL, sestre ANGELA, ZORKA in VIDA.

MALI OGLASI

KUHARICA dobi zaposlitev takoj pod dobrimi pogoji pri družini Alojzija Urbančič ind., na Bačo pri Sv. Petru na Krasu.

SLUZKINJO, pridno in pošteno, išče kolodvorska restavracija, Divača.

PRODAM KLAVIRSKO HARMONIKO, 80 basov, 2 registra. Naslov v upravi «Primorskega dnevnika».

PRODAM KRAVO Z MLEKOM, Vicolo delle Rose 39, Trst.

OSEBA, ki je stopila v soboto zvečer v Divači na vlak in zamenjala kovčeg, v katerem je bila večja količina halvnih peres in rezil, izročena ubogemu zastopniku, se naproša, da ga vrne proti nagradi na naslov Bilucaglia Giovanni pri družini Milocco, Trst, Industria 28.

STANOVANJE, dvosobno, opremljeno ali prazno, tudi dve prazni sobi v mestu iščem. Naslov v upravi «Primorskega dnevnika».

DEKLE' 15-18 letno, z nekaj izobrazbe, sprejme zobozdravnik v Gorici. Naslov v upravi.

Odgovorni urednik
JOZE KOREN

Nikolaj Ostrovski

Kako se je kalilo jeklo

(Roman)

14

Lokomotiva je srdito puhala in spuščala žareče stebre isker, globoko dihala in, prebijajoč mrak, drvela po tračnicah v globoko noč.

Artem, ki je napolnil peč z ogljem, zaloputnil z nogo železna vratca, pogoltnil požirek vode iz čajnika, se je obrnil k vlakovodji staremu Politovskemu.

— Praviš, da bomo peljali, oče?

Politovski je srdito zabrisnil z očmi izpod ogromnih obrvi.

— Seveda, voziti moraš, če ne, dobiš bajonet v hrbet.

— Pa če bi pustili vse in pobegnili z lokomotive —, je predlagal Bružžak in pogledal postrani na nemškega vojaka, ki je sedel na priklopnem vozu za premog.

— Tudi jez mislim tako —, je zamrmral Artem, — toda tale tip se nam stalno vrti za hrbtom.

— Da —, je neodločno pritrdil Bružžak in pomolil glavo skozi okence. Politovski je pristopil k Artemu in mu zašepetal:

— Ne smemo voziti, razumeš? Tam se bije borba, uporniki so porušili ceste. Če pripeljemo te pse, jih bodo zdrobili. Ti dobro veš, sinko, da tudi pod carjem nisem vozil, kadar smo stavkali. Tudi sedaj ne bom vozil. Do smrti nas bo sram, da smo nasim pisali smrtno obsodbo. To vozno brigado moramo razbiti. Ta vlak ne smemo za nobeno ceno pripeljati na cilj.

Kaj misliš? —

— Soglašam, oče, toda kaj bomo naredili s tem tukaj? —, in s pogledom pokaže na vojaka.

Strojevodja se je namršil, si obrisal potno čelo in z vročičnimi očmi pogledal manometer, kakor da bi upal, da bo tam dobil odgovor za mučno vprašanje. Potem je jezno zakleL